Nr 65.

Ankom till riksdagens kansli den 5 maj 1927 kl. 5 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ett statens skogsutdikningsanslag.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition har i avbidan på proposition i ämnet under nionde huvudtiteln, punkten 122, beräknats under titeln statens skogsutdikningsanslag för budgetåret 1927—1928 ett belopp av 200,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 18 februari 1927 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 156, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av torrläggningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd; samt

b) till sådant understödjande anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämning statens skogsutdikningsanslag ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

I skrivelse den 8 maj 1926 nr 174 har riksdagen anhållit om utredning, huruvida och på vad sätt staten borde, utöver vad nu ägde rum, lämna bidrag för utdikning av sådana enskilda tillhöriga vattensjuka marker, som kunde göras tjänliga för skogsbörd.

Sedan departementschefen för verkställande av den av riksdagen sålunda begärda utredningen jämlikt Kungl. Maj:ts den 23 september 1926 givna bemyndigande tillkallat särskilda sakkunniga, hava dessa den 26 november 1926 avgivit betänkande i ämnet.

Av de sakkunniga föreslagna grunder för den ifrågasatta understödsverksamheten innefattas i ett betänkandet bilagt förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag.

Över betänkandet hava infordrade yttranden avgivits av statskontoret, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd ävensom av länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser, varjämte skogssällskapet och Sveriges skogsägareförbund yttrat sig i ärendet.

Behovet av statshjälp till skogsutdikning och formen för lämnande av dylik hjälp.

Efter att hava vitsordat behovet och lämpligheten ur nationalekonomisk synpunkt av ytterligare understöd från statens sida för främjande av skogsutdikning hava de sakkunniga upptagit frågan om formen för statsunderstödets utgående.

I valet mellan bidrag utan återbetalningsskyldighet och lån samt kombination av dessa båda former hava de sakkunniga stannat vid att förorda bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

»I likhet med de sakkunniga och flertalet i ärendet hörda myndigheter finner jag det vara ett samhällsintresse av synnerlig vikt, att ökade åtgärder vidtagas för torrläggning av de inom landet förekommande, synnerligen omfattande försumpade marker, som lämpligen kunna göras tjänliga för skogsbörd. En utsträckt verksamhet i detta syfte torde emellertid otvivelaktigt förutsätta, att det allmänna på ett mera effektivt sätt än nu understödjer densamma. Såsom de sakkunniga framhållit, är den hjälp, som från skogsvårdskassorna lämnas till detta ändamål, i hög grad otillräcklig och ojämn. Jag tillåter mig erinra, att staten sedan länge såväl genom statsbidrag utan återbetalningsskyldighet som genom lån verksamt befrämjat torrläggning av mark för jordbruksändamål. Väsentligen enahanda skäl, som åberopats till stöd för statens ingripande i sistangivna hänseende, tala jämväl för understödjande från statens sida av utdikning av till skogsbörd tjänlig mark.

Vad angår det sätt, varpå statshjälp bör lämnas för dylik utdikning, finner jag övervägande skäl tala för de sakkunnigas förslag, att understödet bör utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet. Därest en omfattande och mera allmän skogsdikningsverksamhet skall kunna åstadkommas inom landet, torde det vara nödvändigt, att statshjälpen anordnas på sådant sätt, att den enskilde därigenom beredes en påtaglig och avsevärd fördel. Den nationalekonomiska betydelsen av denna verksamhet är ock otvivelaktigt sådan, att ett statligt understödjande av densamma i nyss angivna form måste anses motiverat. Det stora flertalet av de hörda myndigheterna hava på denna punkt utan tvekan anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Åtminstone till dess närmare erfarenhet vunnits om verkningarna av en statlig, i denna form bedriven verksamhet i förevarande syfte torde därför de sakkunnigas förslag härutinnan böra följas.»

Utskottet.

Utskottet har redan i sitt med anledning av i ämnet väckta motioner avgivna utlåtande nr 26 vid 1926 års riksdag — i överensstämmelse varmed riksdagens ovanberörda skrivelse avfattades — uttalat att då utskottet funne uppenbart att genom utdikningar av till skogsbörd tjänlig mark betydande framtida ekonomiska värden skulle kunna vinnas på samma gång som trängande behov av ökade arbetstillfällen skulle tillgodoses, utskottet delade motionärernas uppfattning om angelägenheten av att åtgärder i angiven riktning komme till stånd i största möjliga utsträckning. Denna uppfatt-

ning har ock på sätt framgår av statsrådsprotokollet vunnit allmän anslutning.

Med avseende å formen för statsunderstödets utgående anser sig utskottet böra biträda departementschefens uppfattning. Den omständigheten att någon ökad avkastning av den utdikade skogsmarken — i motsats till vad fallet är beträffande åkerjord och betesmark — icke kan med någorlunda säkerhet beräknas och i varje fall icke kan erhållas förr än efter en avsevärd tid, bör enligt utskottets mening vid bedömande av förevarande fråga, tillmätas avgörande betydelse. Då enligt Kungl. Maj:ts förslag, vilket utskottet har för avsikt att i sådant hänseende här nedan förorda, statsbidraget skulle utgå med 40 procent av dikningskostnaden vore skogsägaren hänvisad att tillskjuta 60 procent. Med hänsyn till att denne som regel icke torde kunna påräkna att själv få njuta vinsten av utdikningen måste i varje fall förutsättas ett avsevärt personligt intresse för att skogsutdikningsåtgärder i någon större utsträckning skola komma till stånd. Det må ock framhållas, att ett beträdande av låneformen — om den överhuvud skulle leda till någon ökad skogsutdikning — påkallar en så lång amorteringstid att man även på grund härav måste hysa betänkligheter, och detsamma gäller, om än i något mindre grad, i fråga om kombinationen lån och bidrag utan återbetalningsskyldighet.

Vilka skogar bör statshjälpen avse?

Beträffande härefter spörsmålet vilka skogar statshjälpen bör avse förorda de sakkunniga att denna skulle begränsas att avse skogar under skogsvårdslagen. De sakkunnigas ståndpunkt härutinnan har grundats därå, att enligt deras uppfattning den ifrågasatta understödsverksamheten borde i huvudsak handhavas av skogsvårdsstyrelserna, vilka ej hava att taga befattning med andra skogar än de nyss angivna. Bland de under skogsvårdslagen lydande skogar ingå även skogar, som ägas av landsting och primärkommuner, dock med undantag av städer, och vilka skogar i regel förvaltas av skogssällskapet.

De enskilda skogar, som ej lyda under skogsvårdslagen, omfatta, bland annat, skogar, som äro underkastade förordningen angående utsyning å viss skog inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden (den s. k. lappmarkslagen) samt lagen angående husbehovsskogar inom vissa områden.

Beträffande dessa skogar hava de sakkunniga erinrat, att enligt ett inom jordbruksdepartementet utarbetat förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden skogsvårdsavgifter skulle komma att upptagas såväl från nyss angivna skogar som från samtliga allmänna och allmänningsskogar i lappmarkerna. Sedan viss del av dessa avgifter överlämnats till domänstyrelsen såsom ersättning för handhavandet av lappmarkslagen och lagen om husbehovsskogar, skulle enligt förslaget återstoden av avgifterna disponeras för främjande av skogsvårdsåtgärder å skogarna under nyssnämnda två lagar. De

sakkunniga hava framhållit, att enligt berörda förslag ökad möjlighet skulle beredas för understödjande av skogsvårdsåtgärder å samma skogar samt att man vid sådant förhållande gjorde klokt i att under någon tid låta erfarenheten utvisa, huruvida och i vilken mån ökade medel för skogsutdikningsändamål i dessa trakter behövde beredas. De sakkunniga ansåge därför, att för närvarande borde anstå med beredande av ytterligare medel till skogsutdikningar å enskildas skogar under lappmarkslagen samt lagen om husbehovsskogar.

Departementschefen har funnit sig böra förorda de sakkunnigas förslag i denna del, varvid han erinrat, att Kungl. Maj:t genom proposition nr 43 förelagt innevarande års riksdag förslag till lag om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker m. fl. områden och att detta förslag förutsätter, att skogsvårdsavgifter skulle från och med den 1 januari 1928 upptagas från enskilda och allmänna skogar i lappmarkerna samt disponeras på sätt i samma förslag angivits. Departementschefen har i likhet med de sakkunniga funnit att åtminstone under den nya lagstiftningens första giltighetstid skogsvården å de under lappmarkslagen och husbehovsskogslagen lydande skogar, skogsdikningsverksamheten härvid inbegripen, torde kunna i nöjaktig omfattning understödjas genom berörda avgifter.

Utskottet.

I förslaget om ifrågavarande statsunderstöds begränsning att avse skogar under den allmänna skogsvårdslagen förutsätter departementschefen liksom de sakkunniga att i vad rör skogar under den s. k. lapplandslagen och lagen om husbehovsskogar inom vissa områden kostnaderna för skogsdikningarna skulle bestridas från de skogsvårdsavgifter, som på sätt ifrågasatts i propositionerna nr 43 och 44 skulle från och med den 1 januari 1928 upptagas även från bland annat nämnda skogar. Emellertid har utskottet i sina utlåtanden nr 63 och 64 avstyrkt nämnda Kungl. Maj:ts förslag. Härav följer, att några skogsvårdsavgifter icke komma att från den 1 januari 1928 upptagas från dessa skogar. Detta förhållande synes emellertid icke böra föranleda någon ändring i Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag, helst som begränsningen av ifrågavarande understödsverksamhet att omfatta allenast skogar under skogsvårdslagen synes hava grundats på uppfattningen att verksamheten borde i huvudsak handhavas av skogsvårdsstyrelserna. Utskottet vill för övrigt erinra, att medel för ändamålet i varje fall finnas att tillgå från det senast av innevarande års riksdag för budgetåret 1927—1928 beviljade anslaget till främjande av skogsvård å enskilda skogar i lappmarkerna samt Särna och Idre socknar med flera områden.

Huvudgrunderna för bidragsverksamhetens anordnande.

Med avseende å anordnandet av den ifrågasatta bidragsverksamheten hava de sakkunniga i förenämnda kungörelseförslag upptagit ett flertal bestämmelser.

Enligt förslaget skulle, i enlighet med vad de sakkunniga hemställt, bidrag från det ifrågasatta skogsutdikningsanslaget anvisas till utförande av torr-

läggningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd. Åt skogsvårdsstyrelserna skulle anförtros att handhava ifrågavarande verksamhet.

Departementschefen har efter att hava tagit avstånd från ett av de sakkunniga framställt förslag om skogsvårdsstyrelsernas förbunds centralråd såsom centralorgan för medelsfördelningen anfört i denna del huvudsakligen följande:

»Med den ingående kännedom om vederbörande torrläggningsföretags förutsättningar, som skogsvårdsstyrelserna kunna förvärva sig, och den sakkunskap, varöver dessa förfoga genom hos dem anställda forstliga biträden, torde det med fog kunna antagas, att styrelserna skola vara i stånd att på ett tillfredsställande sätt handhava denna uppgift. Genom uppdragandet åt styrelserna av här avsedda befogenhet skulle även den fördelen vinnas, att hela den ifrågasatta understödsverksamheten skulle läggas i styrelsernas händer, varigenom styrelsernas intresse för denna givetvis skulle ökas. Att märka är, att skogsvårdsstyrelserna redan nu ombetros att av allmänna medel utdela bidrag till skogsvårdsåtgärder, inklusive skogsdikning.

Med nu angivna uppfattning finner jag mig böra förorda, att det ifrågasatta skogsutdikningsanslaget fördelas i klumpsummor emellan de särskilda skogsvårdsstyrelserna samt att denna fördelning verkställes av Kungl. Maj:t. Av det anslagsbelopp, som sålunda tilldelats varje skogsvårdsstyrelse, bör denna äga att enligt fastställda grunder bevilja bidrag till sådana torrläggningsföretag, som i de sakkunnigas förslag angivits.

Vad angår de grunder, efter vilka anslaget bör fördelas mellan de särskilda skogsvårdsstyrelserna, anser jag övervägande skäl tala för att fördelningen företrädesvis sker med hänsyn till det vid varje tillfälle inom vederbörande skogsvårdsstyrelseområde konstaterade behovet av bidrag, sådant detta behov kommit till uttryck genom gjorda ansökningar om bidrag. För att komma i betraktande vid fördelningen bör ansökningen avse bidrag i enlighet med de fastställda bidragsvillkoren, vilket prövas av vederbörande skogsvårdsstyrelse, samt vara av denna tillstyrkt. Förteckning över sålunda granskade och tillstyrkta ansökningar, avfattad enligt av Kungl. Maj:t fastställt formulär, bör årligen av respektive skogsvårdsstyrelser före viss dag insändas till jordbruksdepartementet tillika med framställning om det anslagsbelopp, skogsvårdsstyrelsen önskar få sig tilldelat. Detta belopp bör givetvis ej överstiga summan av de i berörda ansökningar avsedda bidragen. Innan sagda framställningar prövas av Kungl. Maj:t, torde utlåtande i ärendet böra infordras från centralrådet.

Vad angår förslaget, att skogsvårdsstyrelserna skulle åläggas att i sina framställningar om anslagstilldelning gradera de av dem tillstyrkta bidragsansökningarna med hänsyn till vederbörande dikningsföretags ekonomiska bärighet, tillåter jag mig framhålla, att redan förenämnda fordran, att bidragsansökningarna skola uppfylla fastställda bidragsvillkor, innebär en viss dylik gradering, såsom i det följande kommer att närmare belysas. Att härutöver

uppställa fordran på särskilda uppgifter rörande företagens räntabilitet anser jag ej behövligt för själva anslagsfördelningen.

Med ledning av nu angivna synpunkter bör Kungl. Maj:t äga att pröva, huru fördelningen lämpligast må ske.

Sedan anslaget blivit av Kungl. Maj:t fördelat mellan respektive skogsvårdsstyrelser, bör det varje styrelse tilldelade beloppet genom statskontoret ställas till styrelsens förfogande. Denna bör härvid till statskontoret avgiva förbindelse att använda berörda belopp enligt gällande föreskrifter. Ifrågavarande medel böra av skogsvårdsstyrelsen särskilt bokföras och redovisas, och bör därå upplupen ränta tillgodoföras samma medel.

Såsom allmän norm för skogsvårdsstyrelse vid beviljande av bidrag torde, i anslutning till vad de sakkunniga härutinnan föreslagit, böra gälla, att bidrag skall främst lämnas till sådana företag, som befinnas mest förtjänta av understöd. Vad angår de övriga villkor, som böra gälla med avseende å bidrags beviljande, torde jag få redogöra för dessa i det följande. I sammanhang med lämnande av bidrag till visst företag bör skogsvårdsstyrelsen även fastställa arbetsplan för detta.

I de sakkunnigas förslag har särskilt berörts det fall, att ärende angående beviljande av statsbidrag till visst torrläggningsföretag är av den omfattning eller beskaffenhet i övrigt, att för dess fullständiga utredning sådan speciell sakkunskap erfordras, som finnes särskilt företrädd inom lantbruksstyrelsen eller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, och hava de sakkunniga med avseende å detta fall föreslagit, att, innan beslut fattades om beviljande av bidrag, yttrande i ämnet skulle infordras från vederbörande styrelse. Då emellertid, på sätt jag i det följande kommer att närmare framhålla, såsom villkor för beviljande av bidrag till sådant företag, varom nu är fråga, bör gälla, att företaget handlagts vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen samt nämnda lag innefattar garanti, att erforderlig sakkunskap i förekommande frågor finnes representerad hos synemännen eller dessas sakkunniga biträden, finner jag meddelande av föreskrift i det av de sakkunniga angivna syftet ej vara av behovet påkallat.

Mot de sakkunnigas förslag, att det skall ankomma å skogsvårdsstyrelse att upprätta kontrakt med vederbörande bidragstagare samt att utöva inseende och kontroll över torrläggningsarbetenas utförande och underhåll m. m. finner jag ej anledning till erinran. Likaledes tillstyrker jag de sakkunnigas förslag om skyldighet för skogsvårdsstyrelse att årligen avgiva redogörelse över sin verksamhet i förevarande avseende under nästföregående år. Dylik redogörelse torde emellertid böra avlämnas till Kungl. Maj:t, som bör hava att vidtaga erforderliga åtgärder för redogörelsens granskning.

Vad angår skogssällskapets framställning, att sällskapet i avseende å ifrågavarande bidragsverksamhet måtte beredas enahanda ställning som skogsvårdsstyrelse, tillåter jag mig erinra, att sällskapet har till uppgift att verka för bildande av s. k. skogsallmänningar i kommuners, allmänna inrättningars och stiftelsers ägo och att medverka vid dessas förvaltning. Med hänsyn

härtill och då enligt de grunder, som böra gälla för beviljande av bidrag till juridiska personer och som jag i det följande kommer att närmare beröra, bidrag i regel ej torde böra tilldelas sådana skogsägarekategorier, som äro anslutna till skogssällskapet, synas åtminstone för närvarande tillräckliga skäl ej föreligga att tillerkänna sällskapet en sådan särställning i förevarande avseende, som av sällskapet ifrågasatts.»

Utskottet.

Utskottet biträder förslaget att det närmaste handhavandet av ifrågavarande verksamhet uppdrages åt skogsvårdsstyrelserna på sätt departementschefen i sitt ovan intagna yttrande till statsrådsprotokollet närmare utvecklat. Med avseende å skogssällskapets ställning i förevarande avseende finner utskottet de av departementschefen åberopade omständigheterna mot ett bifall till sällskapets berörda framställning icke vara av beskaffenhet att böra tillmätas avgörande betydelse utan anser, att med hänsyn till den allmänt erkända synnerligen gagnande verksamhet, som detta sällskap utövat och alltjämt utövar, vägande skäl tala för att i det avseende, varom nu är fråga, likställa skogssällskapet med skogsvårdsstyrelserna. Utskottet kan heller icke finna att några olägenheter skulle kunna vara förenade med en sådan anordning.

Proceduren vid dikningsförslags upprättande samt underhåll av med statsbidrag utfört arbete.

Beträffande härefter frågan om proceduren vid dikningsförslags upprättande samt i sammanhang därmed spörsmålet om underhåll av torrläggningsarbete, vartill statsbidrag utgått, hava de sakkunniga i förstnämnda hänseende förordat, att förslag till utförande av dikningsföretag, vartill statsbidrag finge utgå, skulle, därest och i den mån i företaget ingående torrläggningsarbete ansåges böra vidmakthållas under längre tid än tio år, vara upprättat vid syneförrättning enligt bestämmelserna i 10 kap. vattenlagen.

Beträffande underhåll av med statsbidrag utfört torrläggningsarbete hava de sakkunniga föreslagit att, därest förslag till dikningsföretag icke upprättats vid syn enligt 10 kap. i vattenlagen, bidragstagaren skulle i kontraktet rörande företaget förbinda sig att underhålla torrläggningsarbetet i den omfattning och under den tid, som i kontraktet bestämdes, vid äventyr att skogsvårdsstyrelsen ägde att, efter besiktning av två ojäviga män, på den försumliges bekostnad verkställa arbetet. Vidare har härutinnan föreslagits, att alla med statsbidrag utförda arbeten skulle i den omfattning och under den tid, som bestämts vid syn enligt 10 kap. vattenlagen eller i det upprättade kontraktet, av vederbörande delägare i företaget underhållas, intill dess sådan underhållsskyldighet kunde varda andra i laga ordning ålagd eller vederbörande från underhållsskyldigheten befriats. Övervakande av underhållsskyldigheten skulle ankomma å vederbörande skogsvårdsstyrelse. Därest underhållsskyldigheten försummades, skulle beträffande företag, vartill förslag upprättats vid syn enligt 10 kap. vattenlagen, med avseende å bristens botande och uttagandet av därför erforderliga

kostnader hos den försumlige gälla vad därom stadgades i 13 kap. 17 § nämnda lag, och skulle befogenhet att i här avsett fall bota bristen och uttaga därför erforderlig kostnad hos den försumlige tillkomma vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Departementschefen har efter att hava erinrat om ett av innevarande riksdag antaget lagförslag, enligt vilket syn rörande dikningsföretag i vissa fall skulle kunna förrättas utan anlitande av gode män i förevarande avseende anfört huvudsakligen följande:

»I förslaget stadgas, bland annat, att vid syneförrättning rörande dikningsföretag biträde av gode män ej erfordras, med mindre till prövning förekommer fråga om ersättning till delägare i företaget eller annan eller ock förrättningsmannen för bestämmande av delaktigheten i företaget anser sådan uppskattning av båtnaden, som i 10 kap. 60 § vattenlagen föreskrives, böra vid förrättningen verkställas. Enligt dessa bestämmelser torde i flertalet fall syneförrättning rörande dikningsföretag kunna handläggas utan biträde av gode män.

På sätt av de sakkunniga framhållits, bör vid beviljande av statsbidrag till här avsedda torrläggningsföretag principiellt fordras, att företag, vartill statsbidrag utgår, behörigen underhålles. I annat fall föreligger givetvis risk, att de medel, staten anvisar för ifrågavarande ändamål, utgivas utan verklig nytta. Såsom av utredningen i ärendet framgår, kan i fråga om underhållsskyldighetens fullgörande säkerhet ej vinnas på annat sätt än att företaget handlägges vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen, varigenom underhållsskyldigheten bindes vid de fastigheter, som genom dikningen tillskyndas båtnad, samt kan vid ådagalagd försummelse på exekutiv väg framtvingas, även om fastigheterna övergått till nya ägare. I överensstämmelse härmed har ock såsom villkor för statsbidrag till företag, som avse torrläggning av mark i ändamål av dess utnyttjande såsom åker eller ständig slåtter eller betesvall, föreskrivits, att förslag till företaget skall vara upprättat vid sådan syn, som nyss sagts. Ett liknande villkor torde därför ock principiellt böra stadgas med avseende å statsbidrag till här avsedda torrläggningsföretag.

Av skäl, som av de sakkunniga angivits, torde emellertid i fråga om vissa mindre dikningsföretag fordran på förrättande av syn böra eftergivas. Ett strängt fasthållande av detta krav även beträffande nyssangivna företag skulle i verkligheten innebära, att dessa i många fall skulle utestängas från möjlighet att erhålla statsbidrag. För vinnande av syftet med ifrågavande bidragsverksamhet är emellertid uppenbarligen av vikt, att även de mindre företagen kunna tilldelas bidrag och sålunda intresse för skogsdikningen skapas hos det stora flertalet av landets skogsägare.

På grund av vad sålunda anförts, finner jag mig böra tillstyrka de sakkunnigas förslag, att här avsett företag skall, därest och i den mån i företaget ingående torrläggningsarbete anses böra vidmakthållas under längre tid än 10 år, vara handlagt vid syneförrättning enligt 10 kap. vattenlagen.

Frågan, huruvida visst torrläggningsarbete bör vidmakthållas under längre eller kortare tid än tio år, skall givetvis prövas av vederbörande skogsvårdsstyrelse, och bör denna prövning äga rum, innan förslag uppgöres till dikningsföretaget. Innan skogsvårdsstyrelsen avgör en dylik fråga, torde väl i många fall vara nödvändigt, att någon styrelsens befattningshavare med högre forstlig utbildning verkställer besiktning av den mark, som är avsedd att ingå i företaget, men, då en dylik besiktning kan ske formlöst och ej sällan torde vara av enkel beskaffenhet, synes detta ej behöva medföra större tidsutdräkt eller mera avsevärda kostnader. I vissa fall torde för övrigt förevarande fråga kunna avgöras utan dylik besiktning med ledning av de uppgifter om företaget, som sökanden och vederbörande länsskogvaktare lämnat eller som eljest äro för skogsvårdsstyrelsen tillgängliga.

Vad angår torrläggningsarbete, beträffande vilket enligt det nu anförda förrättande av syn ej bör utgöra villkor för bidrag, är uppenbart, att även i fråga om planläggning av dylikt arbete vissa garantier måste uppställas, därest statsbidrag skall kunna utgå till detsamma. I nära anslutning till vad de sakkunniga härutinnan föreslagit torde dylika garantier lämpligen böra och kunna ernås genom särskilda, av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter.

Av den ståndpunkt jag nu intagit med avseende å proceduren vid dikningsförslags upprättande följer, att jag även tillstyrker de sakkunnigas förslag rörande underhållet av här avsedda torrläggningsarbeten.»

Utskottet.

Då utskottet nu går att biträda Kungl. Maj:ts förslag i förevarande avseende, förbiser utskottet icke att beträffande företag, vilka tillkommmit utan föregående syn, någon underhållsskyldighet icke kan göras gällande emot en ny ägare till marken. Å andra sidan bör tagas i betraktande att dessa företag som regel torde komma att utgöras av mindre dikningsarbeten, och att det måste vara angeläget att icke kräva så kostsamma anordningar, att dessa från början komme att motverka ändamålet med hela skogsutdikningsverksamheten, något som torde vara att befara om syneförrättning skulle fordras över lag. Icke heller kan utskottet finna från vissa håll uttalade farhågor för att bedömandet, huruvida företaget behövde underhållas längre tid än tio år och alltså kräva laga syneförrättning, i viss mån skulle kunna röna inverkan av en benägenhet att söka undgå sådan förrättning, äga något fog med hänsyn till den opartiskhet och ansvarskänsla, varmed skogsvårdsstyrelsernas personal måste förutsättas gå till sitt värv i förevarande avseende.

Förrättningsmän.

Beträffande frågan, vilka personer som skulle äga behörighet såsom förrättningsmän, innefattar förslaget att den hos skogsvårdsstyrelserna anställda personalen med högre skoglig utbildning *i allmänhet* skulle få anses kompe-

tent att upprätta förslag i förevarande avseende även för sådana fall, då företag skola handläggas vid syneförrättning enligt vattenlagen.

Departementschefen uttalar härom:

»Då, på sätt förut framhållits, ifrågavarande bidragsverksamhet bör handhavas av skogsvårdsstyrelserna, är det givetvis önskvärt, att hos dessa anställd personal företrädesvis anlitas för uppgörande av förslag till skogsutdikningsföretag. Enär de flesta dylika företag torde bliva av mindre omfattning och av enkel natur, lärer den hos styrelernas anställda personalen med högre skoglig utbildning i allmänhet få anses kompetent att upprätta förslag i förevarande avseende, och gäller detta även sådana fall, då företag, som nyss sagts, skola handläggas vid syneförrättning enligt vattenlagen. Det torde dock vara önskvärt, såsom ock av de sakkunniga föreslagits, att särskilda repetitionskurser i hithörande ämnen anordnas vid skogshögskolan för nyssangivna personal och denna sålunda beredes ökad kompetens i förevarande avseende. Vad angår företag, som äro av mera invecklad beskaffenhet eller avse reglering av vattenståndet i större vattendrag, sjöar eller andra vattensamlingar, torde emellertid berörda personal i regel ej äga tillräcklig kompetens, utan torde vid uppgörande av förslag till dylika företag såsom särskild förrättningsman böra förordnas lantbruksingenjör eller annan sakkunnig person.

Jag tillåter mig erinra, att enligt vattenlagen behörighet att handlägga syneförrättning rörande här avsedda torrläggningsföretag må av Kungl. Maj:t tilldelas antingen viss tjänstemannagrupp eller ock särskild person, som på grund av avlagda kunskapsprov och praktisk erfarenhet i här avsedda ämnen finnes därtill lämplig. Vid blivande prövning av frågan om medgivande av behörighet i nyssangivna avseende för skogsvårdsstyrelsernas förenämnda personal lärer Kungl. Maj:t ej underlåta att tillse, att dylik behörighet tillerkännes ifrågavarande befattningshavare allenast i den mån de äga erforderlig kompetens.»

Även i fråga om företag, rörande vilka enligt det förut anförda syn ej skulle erfordras, torde enligt departementschefens mening här avsedd behörighet i allmänhet böra tillerkännas allenast skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare med högre skoglig utbildning. Detta hindrade givetvis ej, att dessa vid dikningsförslagens uppgörande ägde anlita vederbörande länsskogvaktare såsom biträden i fråga om arbete, som lämpligen kunde anförtros åt dem.

Slutligen har departementschefen uttalat att det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut rörande förevarande anslagsfråga, meddela närmare bestämmelser angående behörighet såväl att förrätta syn enligt vattenlagen rörande skogsutdikningsföretag som ock att uppgöra förslag till dylika företag, som enligt vad förut anförts ej behöva handläggas vid dylik syn. I sammanhang härmed borde jämväl erforderliga ändringar vidtagas i kungörelsen den 10 mars 1922 angående gottgörelse åt synemän vid vissa syneförrättningar.

Det är givetvis en angelägenhet av vikt att jämväl planer för sådana företag, vilka äro avsedda att understödjas från det i förevarande proposition äskade anslaget, upprättas av fullt kompetenta personer samt med all den omsorg och insikt som saken kräver. Utskottet är emellertid övertygat att med de av departementschefen angivna grunderna i detta avseende frågan skall kunna ordnas på ett praktiskt och jämväl med hänsyn till statens intresse fullt betryggande sätt. Utskottet biträder därför Kungl. Majt:s förslag i nu ifrågavarande del. *Utskottet.*

Visst förhållande mellan båtnadsvärde och torrläggningskostnad såsom villkor för statsbidrag.

Såsom villkor för beviljande av statsbidrag till visst företag eller del därav har i förslaget uppställts att värdet av båtnaden i avseende å markens utnyttjande för skogsbörd uppgår till minst samma belopp som kostnaden för torrläggningen. Prövningen att företaget uppfyller detta villkor skulle ankomma på vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Departementschefen har härutinnan anfört följande:

»Vid bedömandet av föreliggande spörsmål bör uppmärksammas, att i fråga om torrläggningsföretag, som skola handläggas vid syneförrättning enligt vattenlagen, värdet av den genom torrläggningen uppkommande båtnad enligt sagda lag måste bestämmas för fastställande av vederbörande markägares delaktighet i företaget. För dessa företags vidkommande är sålunda en uppskattning av båtnadsvärdet ofrånkomlig. Med hänsyn härtill och då det otvivelaktigt är en riktig princip, att här avsett statsbidrag tilldelas allenast räntabla företag eller sådana, där båtnadsvärdet minst uppgår till kostnaden för företaget, synes uppenbart, att denna princip bör tillämpas i fråga om företag, som skola handläggas vid syn enligt vattenlagen. Följdriktigheten synes emellertid kräva, att samma princip gives tillämpning även i fråga om övriga skogsutdikningsföretag, till vilka statsbidrag må beviljas.»

Vad angår sättet för uppskattningen av båtnadsvärdet vid här avsedda företag har departementschefen uttalat att det av praktiska skäl torde vara nödvändigt, att vissa enhetliga och lättillämpade normer fastställas för denna uppskattning. Erforderliga åtgärder i detta syfte torde enligt hans mening böra vidtagas av Kungl. Maj:t.

Utskottet.

I fråga om företag, som skola handläggas vid syn enligt vattenlagen, skall uppskattning ske av värdet av den genom torrläggningen uppkommande båtnaden för fastställande av vederbörande markägares delaktighet i företaget, varför sålunda, såsom departementschefen framhållit, för dessa företags vidkommande en uppskattning av båtnadsvärdet är ofrånkomlig. På sätt framgår av departementschefens ovanintagna yttrande avser Kungl. Maj:ts förslag emellertid att båtnadsuppskattning skulle krävas jämväl i fråga om sådana dikningsföretag, som icke komma att handläggas vid syneförrättning. Utskottet förstår de principiella synpunkter som av departementschefens yttrande att döma varit avgörande vid hans ställningstagande i förevarande

avseende. Emellertid kan utskottet å andra sidan icke finna tillräckligt starka sakliga skäl tala för att beträffande sistnämnda företag, vilka som regel torde bliva av jämförelsevis ringa omfattning, uppställa krav på båtnadsuppskattning. Härvid vill utskottet ock erinra om ett av de sakkunniga i ärendet gjort uttalande att det vore oförnekligt, att en riktig uppskattning av båtnaden vid skogsutdikning vore ganska svår och att det knappast vore möjligt att nu uppställa några allmängiltiga och pålitliga regler för beräknande av denna båtnad. Utskottet anser sålunda att fordran på båtnadsuppskattning icke bör uppställas beträffande dikningsföretag, som icke skola handläggas vid syn enligt vattenlagen. I övrigt har utskottet intet att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i nu berört avseende.

Storleken av statsbidraget.

Beträffande statsbidragets storlek innebär Kungl. Maj:ts förslag, att statsbidrag skulle kunna beviljas till högst 40 procent av den godkända kostnaden för torrläggningsarbetet.

Härom anför departementschefen:

»För vinnande av syftet med den nu ifrågasatta statliga bidragsverksamheten är det givetvis av stor betydelse, att beloppet av det statsbidrag, som må kunna beviljas till varje särskilt företag, avväges på lämpligt sätt. I likhet med vissa av de i ärendet hörda myndigheterna finner jag mig böra föreslå, att maximigränsen för detta belopp bestämmes till 40 procent av den godkända kostnaden för torrläggningsarbetet. Åtminstone tills närmare erfarenhet vunnits om verkningarna av ifrågavarande verksamhet, torde man få antaga, att ett sålunda fastställt bidragsbelopp skall vara tillräckligt för att bland landets skogsägare väcka intresse för skogsdikning och förmå dem att i handling omsätta detta intresse.

Vad slutligen angår frågan, huruvida vid beviljande av bidrag hänsyn bör tagas till sökandens ekonomiska ställning eller hans egenskap av fysisk eller juridisk person finner jag, med hänsyn till vad de sakkunniga därutinnan anfört, bidrag tillsvidare ej böra utgå till aktiebolag. Beträffande övriga skogsägare torde det böra ankomma å den bidragsbeviljande myndigheten, skogsvårdsstyrelsen, att för varje fall fritt pröva, i vad mån nyssangivna omständigheter böra inverka vid bidragstilldelningen. Skogsvårdsstyrelsen bör dock givetvis härvid städse tillse, att statens uppoffring för ifrågavarande ändamål i intet fall göres större än som erfordras för vinnande av det därmed avsedda syftet.»

Utskottet.

Vad sålunda föreslagits föranleder icke någon invändning från utskottets sida. Utskottet vill allenast erinra om den likställighet mellan skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet, som utskottet här ovan förordat.

Konkurrens mellan bidrag från det ifrågasatta skogsut-

Beträffande frågan, huruvida här avsett statsbidrag må kunna utgå till sådant torrläggningsarbete, som i annan ordning kommit i åtnjutande av allmänt understöd, innefattar förslaget, att dylikt bidrag icke måtte kunna

utgå för sådant i torrläggning ingående arbete, vartill statsunderstöd i form av bidrag eller lån förut utgått eller åtnjötes, samt att bidrag från skogsvårdskassa bör i förevarande avseende likställas med statsunderstöd, vadan bidrag från det föreslagna skogsutdikningsanslaget ej torde böra få lämnas till sådant torrläggningsarbete, som åtnjutit eller åtnjuter bidrag från skogsvårdskassa.

dikningsanslaget och annat allmänt understöd.

I sistnämnda avseende har departementschefen anfört att en dylik regel syntes påkallad särskilt med hänsyn till förut angivna grundsats, att bidrag från det allmännas sida till här avsedda torrläggningsföretag ej borde lämnas i större utsträckning än som vore nödigt för ernående av det med understödsverksamheten avsedda syftet. Det torde emellertid vara tydligt, att den omständigheten, att bidrag från skogsvårdskassa lämnats till planläggnings- och förrättningskostnad för visst torrläggningsföretag, ej borde utgöra hinder, att statsbidrag beviljades till själva företaget.

Utskottet biträder vad sålunda föreslagits.

Utskottet.

I förenämnda av de sakkunniga framlagda förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag hava upptagits föreskrifter i ett flertal detaljfrågor, avseende innehållet i det kontrakt, som skall upprättas mellan skogsvårdsstyrelsen och vederbörande bidragstagare, skyldighet att ställa säkerhet för kontraktets fullgörande, sättet för bidragets utbetalning till bidragstagaren, rätt för skogsvårdsstyrelsen att meddela tillstånd till avvikelse från fastställd arbetsplan, förverkande av bidrag m. m. I förslaget har därjämte införts en föreskrift om rätt för Kungl. Maj:t att meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande understödsverksamhet avsedda ändamålet.

Vissa detaljfrågor.

Mot här avsedda detaljföreskrifter i de sakkunnigas förslag har departementschefen förklarat sig i stort sett intet hava att erinra. Det borde emellertid ankomma å Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen fattat beslut i förevarande anslagsfråga, närmare pröva de sakkunnigas förslag i denna del samt meddela de bestämmelser, som utöver de av departementschefen i det föregående tillstyrkta grunderna för handhavandet av ifrågavarande understödsverksamhet kunde finnas erforderliga i detta avseende samt för vinnande av det med verksamheten avsedda ändamålet.

Mot vad departementschefen sålunda anfört har utskottet intet att erinra.

Utskottet.

Beträffande slutligen behovet av anslag m. m. har departementschefen anfört följande:

Behovet av anslag m. m.

»På sätt förut nämnts har i statsverkspropositionen för innevarande års riksdag under titeln statens skogsutdikningsanslag för budgetåret 1927—1928 beräknats ett belopp av 200,000 kronor. Ehuru igångsättandet av en verk-

ligt effektiv utdikningsverksamhet å här avsedda skogar otvivelaktigt torde kräva anslag å större belopp, finner jag mig dock med hänsyn till det statsfinansiella läget samt då förrättningar i större utsträckning knappast torde hinna företagas under första verksamhetsåret ej böra tillstyrka, att för sagda budgetår högre anslag för ändamålet äskas än vad sålunda beräknats. Det torde ock vara lämpligt att, innan närmare erfarenhet vunnits om de föreslagna grunderna för understödsverksamhetens handhavande, en viss varsamhet iakttages med avseende å anslagsanvisningen för ifrågavarande ändamål. Anslaget torde givas natur av reservationsanslag.

På sätt i det föregående tillstyrkts, bör det ifrågasatta anslaget efter vissa grunder av Kungl. Maj:t fördelas mellan skogsvårdsstyrelserna för att av dessa utdelas såsom bidrag till här avsedda torrläggningsföretag. Då, såsom de sakkunniga framhållit, skogsvårdsstyrelsernas räkenskaper avslutas för kalenderår, torde det anslagsbelopp, som må komma att tilldelas skogsvårdsstyrelse för budgetåret 1927—1928, böra avses till bidrag under kalenderåret 1928. Hinder synes dock ej böra möta att, därest någon del av tilldelat anslagsbelopp ej kunnat av vederbörande skogsvårdsstyrelse disponeras före sagda års utgång, denna del må utdelas i bidrag under följande år, dock att hänsyn härtill givetvis bör tagas vid fördelning av anslag, som må komma att anvisas till bidrag under samma år. Det bör följaktligen åligga skogsvårdsstyrelse att vid äskande av anslag för ifrågavarande ändamål uppgiva, huruvida och till vilket belopp sålunda odisponerat överskott finnes.

I likhet med de sakkunniga anser jag, att skogsvårdsstyrelsernas kostnader för handhavandet av ifrågavarande bidragsverksamhet ej böra bestridas från förevarande anslag utan täckas av medel, som i annan ordning ställas till förfogande. Frågan härom torde jag framdeles få anmäla för Kungl. Maj:t i samband med spörsmålet om äskande av anslag till skogsvårdens befrämjande för nästkommande budgetår.

Beträffande det bidrag till undersöknings- och förrättningskostnad för här avsett företag, som markägare bör vara skyldig gälda, torde, på sätt av de sakkunniga föreslagits, erforderliga bestämmelser böra meddelas av Kungl. Maj:t.»

Utskottet. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag i fråga om anslagsbeloppet men vill jämväl här erinra om den av utskottet förordade likställigheten mellan skogsvårdsstyrelserna och skogssällskapet.

Med avseende å skogsvårdsstyrelsernas kostnader för handhavande av ifrågavarande understödsverksamhet har departementschefen på sätt närmare framgår av proposition nr 211 till innevarande riksdag angående anslag till skogsvårdens befrämjande utgått ifrån att härför erforderliga medel borde anvisas från sistnämnda anslag. Då det syntes departementschefen böra antagas, att skogsvårdsstyrelserna skulle kunna under år 1927 handhava ifrågavarande verksamhet utan någon utökning av sin nuvarande personal och ej

heller eljest denna statliga bidragsverksamhet under nämnda år enligt hans mening torde komma att medföra några kostnader av betydenhet för skogsstyrelserna har han ej funnit tillräcklig anledning föreligga att med anledning av berörda verksamhet ifrågasätta någon förhöjning av anslaget till skogsvårdens befrämjande.

Jämväl utskottet anser, att bidrag till bestridande av de med handhavande av ifrågavarande understödsverksamhet förenade kostnader såsom för upprättande av dikningsplaner o. d. bör kunna på ansökning beviljas skogsvårdsstyrelse, som visar sig därav vara i behov och tillfälle härtill bör enligt utskottets mening redan under 1927 öppnas för skogsvårdsstyrelserna.

Med avseende å sättet för de erforderliga medlens beredande har utskottet i valet mellan att antingen såsom Kungl. Maj:ts förslag innebär anlita anslaget till skogsvårdens befrämjande eller för ändamålet taga i anspråk det för skogsutdikning föreslagna anslaget funnit övervägande skäl tala för sistnämnda utväg, särskilt som enligt vad departementschefens uttalande ger vid handen skogsvårdsstyrelsernas utgifter i förevarande avseende under år 1927 torde komma att hålla sig inom jämförelsevis ringa belopp. Utskottet förutsätter härvid, att vid beräknande av statens skogs utdikningssanslag för budgetåret 1928—1929 jämväl tages i betraktande de kostnader, som av ifrågavarande dikningsverksamhets handhavande förorsakas skogsvårdsstyrelserna.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) med av utskottet här ovan förordade förändringar godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder för understödjande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet inom område, varå skogsvårdslagen äger tillämpning, av torrläggningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos mark med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd; samt

b) till sådant understödjande anvisa för budgetåret 1927—1928 under benämning statens skogsutdikningsanslag ett extra reservationsanslag av 200,000 kronor.

Stockholm den 5 maj 1927.

På jordbruksutskottets vägnar:

G. SEDERHOLM.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Norin, Gabrielsson, Andersson* i Fältenborg, *Eriksson* i Ljusdal, *Kropp, Alexander Nilsson* och *Valfrid Eriksson* samt

från andra kammaren: herrar *Sköld, Gustafsson* i Vimmerby, *Olsson* i Rödningsberg och *Lindgren.*

Reservation

av herr *Sköld.*

Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1927.